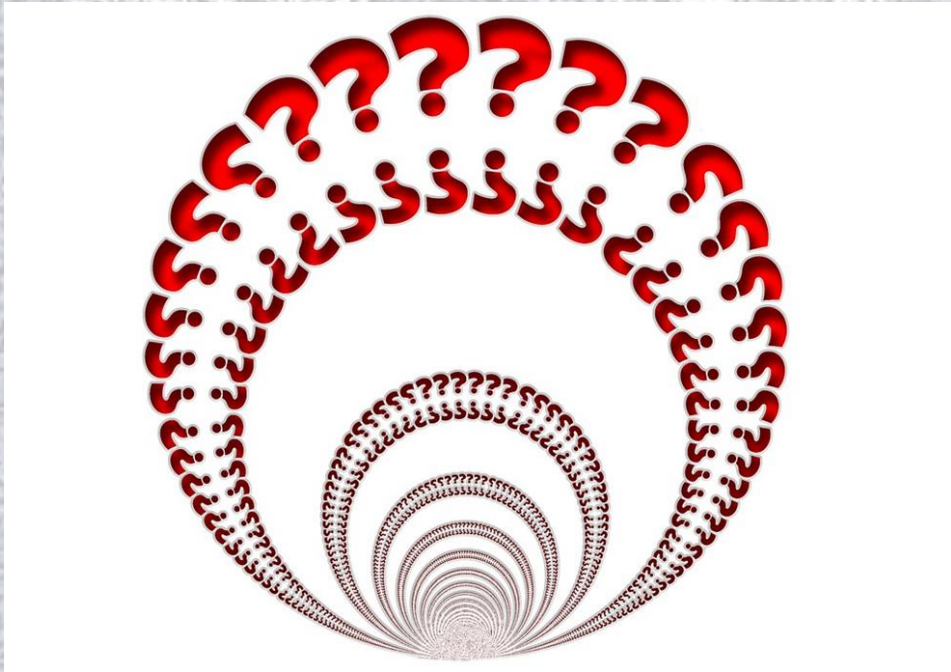

Jonge kinderen en volwassen problemen

Beweegredeneren

Een werkvorm waarbij emoties en argumenten even serieus genomen worden.

- **Wie van u bespreekt er regelmatig maatschappelijke problemen in de klas?**
- **Hoe doet u dat dan?**

***Ah yet, when all is thought and said,
the heart still overrules the head***

Arthur Hugh Clough

**..... en waarom dat het stimuleren van morele oordeelsvorming bij
leerlingen compliceert.....**

Emoties en intuïties bij moreel redeneren.

Stelling

Leerlingen zijn bij de ontwikkeling van hun moreel redeneren erbij gebaat als ze leren hun intuïties serieus te nemen, op juistheid te onderzoeken en de achtergrond van hun emotionele reacties te analyseren en te waarderen.

Emoties en intuities bij moreel redeneren.

Uitgangspunt workshop

Het basisonderwijs is geschikt om morele aspecten van maatschappelijke thema's te bespreken en daardoor geschikt om aan morele ontwikkeling van leerlingen te werken.

Vooraf

Een dilemma is een keuze uit twee of meer alternatieven, die even onaantrekkelijk zijn. De keuze kan daarom niet alleen op een logische basis gemaakt worden. De weg om uit een dilemma te komen is dan ook vaak een zeer persoonlijke keuze.

Programma

- **Korte theoretische inleiding, verantwoording**
- **Beweegredeneren in de praktijk**
 - Een voorbeeld op volwassen niveau
 - Voorbeelden op leerling niveau
- **Andere werkvormen**
- **Aan de slag: ontwerp toepassing**
- **Enkele afsluitende opmerkingen**
- **Terugblik, discussie**

(Moreel) redeneren

Drie type redeneringen: (Sadler & Zeidler, 2005)

- Rationeel redeneren
 - Op basis van logica, feiten
- Emotioneel redeneren * (bijv. Nussbaum, 2001)
 - Basisemoties: Angst, vreugde, enz.
 - Hogere emoties: Empathie (→ Zorg)
- Intuïtief redeneren * (o.a. Haidt, 2001)
 - Onderbuikgevoelens
 - Prima Facie Duties (Audi, 2004)

* Het onderscheid tussen emoties en intuïties is voor leerlingen lastig, we nemen ze in de werkvormen samen

Th

gale

- Cingulate gyrus
- Septum pellucidum
- Anterior commissure
- Septal nuclei
- Hypothalamus
- Olfactory bulb
- Mammillary body
- Hippocampus

Fl
sc
br

- Corpus callosum
- Fornix
- Anterior thalamic nuclei (flanking 3rd ventricle)
- Amygdala
- Parahippocampal gyrus
- Dentate gyrus (deep to the parahippocampal gyrus)

in orange
ceral

Emoties bij moreel redeneren.

Mensen met geen of een gestoorde ervaring van emoties, kunnen ook te ondernemen acties niet op hun emotionele consequenties doorddenken:

- Geen empathie, “doorvoelen”
- Geen sociaal acceptabele besluiten

Oorsprong intuities

Ervaring:

- Emotionele waardering
- Persoonlijke reflectie
- Feedback van anderen
 - Emotionele cognities
 - Rationele cognities
- Intuïtie

Effectiviteit emotionele en intuïtieve reflectie

Emoties

- waardenindicatoren
 - gedachtes aan ten grondslag.
- Zijn die juist of de enig mogelijke?

Het expliciteren van intuïties

- reflecteren op onderbuikgevoelens
- nieuwe ervaringen opdoen
- element toekomstige intuïtie

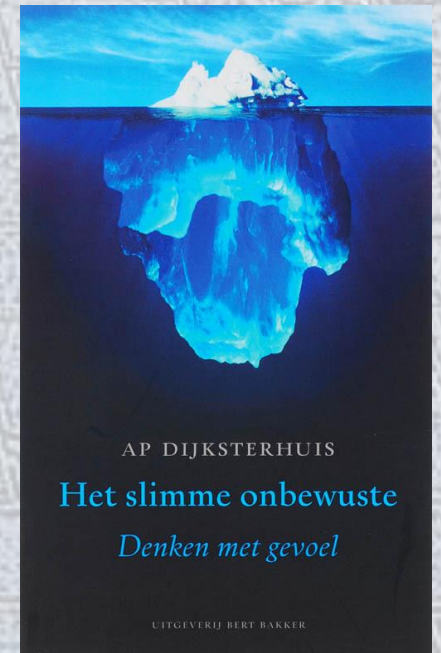
O ja, en dan nog even dit:

- **Belangrijke (morele) besluiten worden veelal intuïtief genomen en pas daarna “post hoc” met argumenten onderbouwd**

(Haidt 2001; Dijksterhuis 2007)

- **Het aanbrengen van inhoudelijke kennis verbetert wel de onderbouwing van een genomen besluit met rationale argumenten, maar verandert zelden het genomen besluit zelf**

(Dawson 2003; Sadler and Zeidler 2005)

Benaderingen

- **Waarden overdracht**
- **Waarden verheldering**
- **Waarden ontwikkeling**
- **Waarden communicatie**

(Ritzen, 2004)

Beweegredeneren

Doel

Leerlingen helpen over dilemma's maatschappelijke vraagstukken na te denken, hun standpunt te vormen en te verwoorden.

Vorm

Socratisch gesprek waarbij de leerlingen letterlijk staan "op" een standpunt en bewegen als ze van standpunt veranderen.

Waarom bewegen?

Bewegen levert extra fysieke geheugenankers op, je onthoudt vaak waar en naast wie je stond, waarom je je verplaatste.

Beweegredeneren

Een voorbeeld voor volwassenen

- Je krijgt een fragment te zien uit de film [GATACCA](#).
- Het speelt in het jaar 2065.
- De meeste kinderen worden geboren na IVF. Voordat de embryo's worden teruggeplaatst in de moeder, worden ze gescreend op erfelijke aandoeningen. Ongewenste eigenschappen worden "aangepast".
- Alleen die embryo's die geen "schadelijke" genen in het DNA hebben worden teruggeplaatst in de baarmoeder.
- De ouders die je te zien krijgt hebben het anders gedaan. Zij krijgen een ouderwetse zogenaamde liefdesbaby.
- Het fragment start als het baby'tje geboren wordt en gelijk wordt onderworpen aan een erfelijke screening

Beweegredeneren

Stel je voor, het is 2030 en je bent 25 jaar. Jij en je partner verwachten een kindje. Nu bestaat er een genetische test waarmee je het genetische profiel van je kindje voor alle dan bekende ziektes te weten kunt komen.

Let op: de test geeft alleen informatie, je kunt nog niet alles “repareren”.

Zou je die test laten doen?

Beweegredeneren

Zou je die test laten doen?

- Denk even rustig na.
- Zou je de test laten doen? Ga dan bij **Ja/Voor** staan
- Zou je het niet doen? Ga dan bij **Nee/Tegen** staan
- Bij twijfel mag je overal tussen de twee uiteinden gaan staan
- Daarna wordt er nog een verdere onderverdeling van type overweging gemaakt.
- Kies opnieuw je positie
- De workshopgever vraagt enkele deelnemers naar hun overwegingen
- Spelregels:
 1. geen enkel antwoord is fout
 2. We gaan elkaar niet overtuigen, geen discussie!

Doel:

→ zoveel mogelijk standpunten en overwegingen aanhoren en overdenken

Beweegredeneren

- Je krijgt zo een andere vraag voorgelegd of je iets wilt doen of er mee eens bent.
 - Denk opnieuw even rustig na.
 - Zou je het doen, ben je het eens? Ga dan bij **Ja/Voor** staan
 - Zou je het niet doen, ben je het oneens? Ga dan bij **Nee/Tegen** staan
 - Bij twijfel mag je er ook tussenin gaan staan
 - Er volgt een verder onderverdeling naast voor of tegen.
 - Kies opnieuw de plaats waar jij wilt staan
 - Enkele deelnemers worden gevraagd waarom ze daar zijn gaan staan
 - Spelregels:
 1. geen enkel antwoord is fout
 2. We gaan elkaar niet overtuigen, geen discussie!
 3. We willen alleen horen hoe mensen denken en waarom ze zo denken
- Doel:**
- zoveel mogelijk standpunten en overwegingen aanhoren en overdenken

Beweegredeneren

Stel je bent volwassen en zorgt voor jouw eigen maaltijden. Je weet dat veel vlees komt van de zgn. bio-industrie, waar koeien en varkens heel dicht op elkaar leven en weinig bewegingsvrijheid hebben. Op biologische bedrijven krijgen ze meer ruimte en lopen ze ook een groot deel van het jaar buiten. Maar ja, dat vlees is wel veel duurder en zo veel geld heb je nu ook weer niet.

Wat doe je, ga je toch biologisch vlees eten en dan maar minder keer per week, zeg 2x? Of doe je dat niet (en blijf je bij de gewone slager kopen)?

Beweegredeneren

- 1. Insecten eten is waarschijnlijk een oplossing voor veel problemen, ze zijn makkelijk te kweken, zijn erg gezond en leveren voor zo ver we nu weten geen milieuproblemen op. Zou jij wel sprinkhanen willen eten?**
- 2. Stel je voor je bent met je ouders op vakantie in Cambodja. Jullie hebben een plaatselijke gids die je uitnodigt bij hem thuis. Bij het eten serveert hij gefrituurde spinnen. Zou je dat dan opeten?**

Beweegredeneren

1. In Italië is een tijdje geleden een man gearresteerd die om de zoveel maanden een kat uit het assiel kwam halen. Toen men naging waarom hij telkens nog een poes kwam halen bleek hij erg arm te zijn en ze op te eten. Vind je het terecht dat hij werd aangehouden en straf kreeg?
2. Stel je voor je ouders bieden je aan je met de auto naar school te brengen. Zeg je ja? Of zeg je nee en ga je liever op de fiets?
3. Nu regent het pijpenstelen en je ouders bieden het weer aan, wat doe je nu?

De schijf van 6

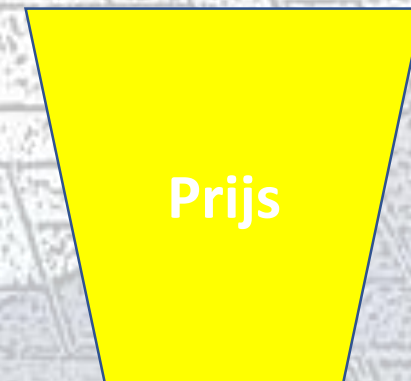
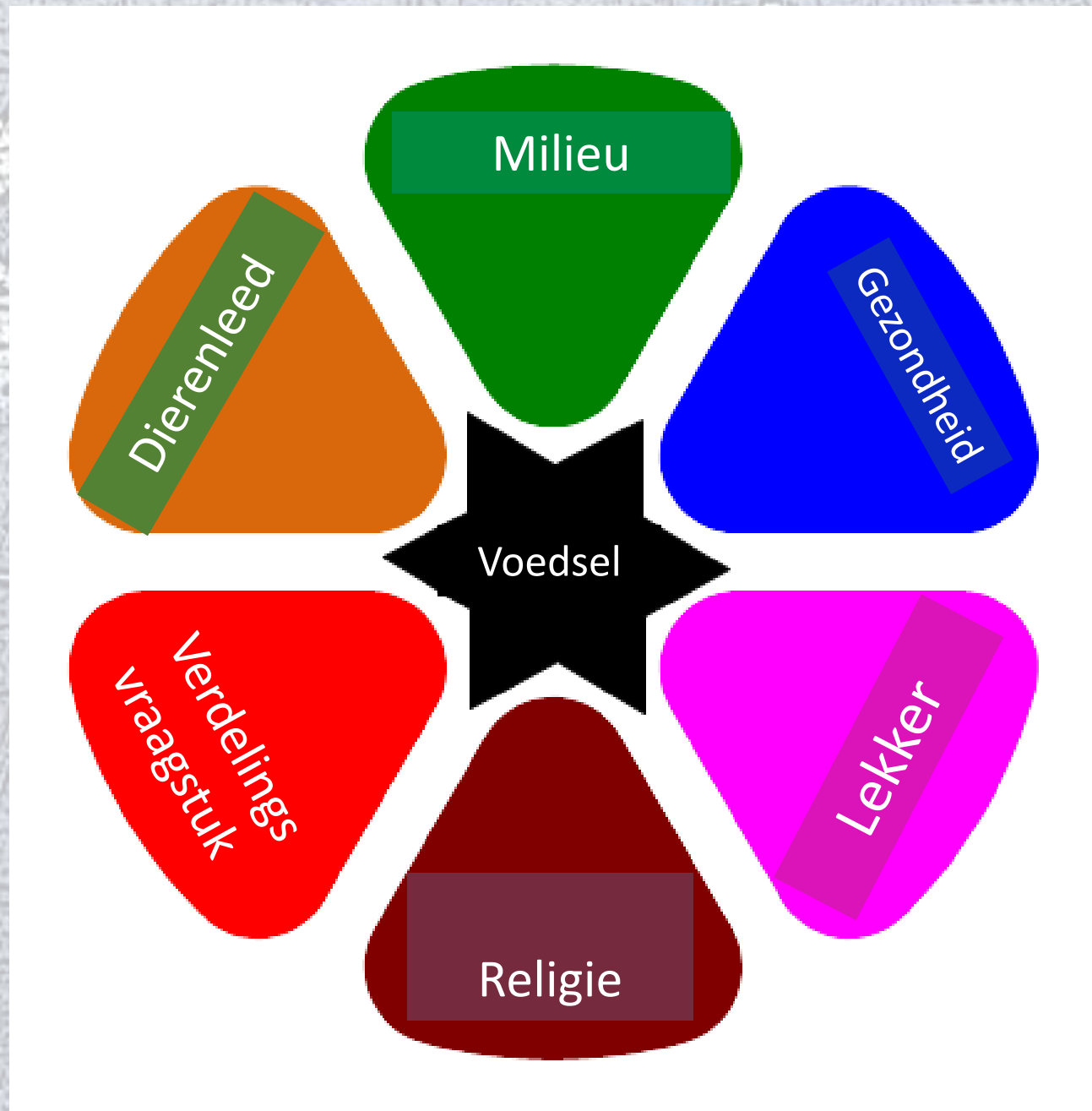
Bij voedselkeuze spelen over het algemeen 6 motieven een rol:

1. Gezondheid
2. Lekker
3. Dierenleed
4. Verdelingsvraagstuk
5. Milieu
6. Religie

Ga staan in het klaverblad van jouw hoofdmotief

- Motiveer eerst onderling (per blad) waarom je daar staat, wat zijn jouw motieven voor deze positie?
- Bevraag elkaar op de motieven (geen discussie)
- Hoor je nieuwe (overtuigende) dingen?
- Daarna bespreking tussen de bladeren
- Wie sluit niet uit dat hij/zij in de toekomst ergens anders in de schijf van 6 komt te staan?

De glijdende schaal

- **Vorm een rij:**

Veganisten – vegetariërs – flexitariërs – team iets minder vlees – team vlees – carnivoren

- **Motiveer desgevraagd waarom je daar staat, wat zijn jouw motieven voor deze positie?**
- **Bevraag elkaar, degene naast je die een ander positie inneemt, op de motieven (geen discussie)**
- **Hoor je nieuwe (overtuigende) dingen?**
- **Wie sluit niet uit dat hij/zij in de toekomst ergens anders in de rij komt te staan?**

Aan de slag

- **Bedenk zelf met uw buur een of twee dilemma's op het gebied van duurzaam handelen, de omgang van leerlingen met het milieu.**
- **Over 5'': Centrale inventarisatie van bedachte dilemma's.**
- **Uitwerking van een zelfgekozen/bedacht dilemma.**
- **Welke vragen zou u uw leerlingen stellen? (anticipeer op antwoorden, bedenk hoe u door gaat vragen)**
- **Bereid een beweegredeneer of andere werkvorm voor.**
- **Over 10 – 15'' worden twee of drie deelnemers uitgenodigd hun werkvorm hier uit te proberen.**
- **Daarna gebruiken we elkaars ervaring en expertise om na te gaan of de werkvormen geschikt zijn voor uw doelgroep.**

Hoe ging het?

- Sterke punten?
- Verbeterpunten?
- Overige suggesties?

Algemeen bij deze werkvormen?

- Beren op de weg?
- Voornemens?
- Gebruiken of niet?

Enkele afsluitende opmerkingen

De klaspraktijk: docent-rollen bij discussies *

(Harwood, 1998)

- De geëngageerde
- De objectieve waarnemer
- De advocaat van de duivel.
- De advocaat
- De onpartijdige voorzitter
- De verklaard belanghebbende

* Dus breder dan beweegredeneren

Rol docent algemeen

Leerlingen waarderen docenten die:

- **een actieve houding hebben**
- **zelf als voorbeeld van moreel handelen en redeneren functioneren**
- **hen praktisch helpen bij de ontwikkeling van vaardigheden, m.n. door positieve feedback.**
- **duidelijk maken waar ze (voor) staan**

Slotoverpeinzing

"In onze multiculturele samenleving is de school misschien de enige overgebleven gemeenschappelijke omgeving waarin jongeren een rationele waardering kan worden bijgebracht voor de waarden die mensen in staat stellen onderling verrukkelijk verschillend te zijn en toch samen te leven".

(Savater, 2001)

Dank voor uw aandacht

????????????????

- **Waarden**

Op zichzelf nastrevenswaardige situaties of nastrevenswaardige eigenschappen van mensen, organisaties of een samenleving als zodanig.

Eerlijkheid of opofferingsgezindheid zijn bijvoorbeeld waarden.

- **Normen**

Handelingsvoorschriften die aangeven wat we in bepaalde situaties moeten doen of nalaten.

Je aan je woord houden of niet door anderen heen praten zijn bijvoorbeeld normen

- **Deugden**

Houdingen die nodig zijn om een bepaalde praktijk op een excellente manier uit te oefenen, waarbij een waarde concreet is geworden en een norm verinnerlijkt.

Wijsheid, moed en rechtvaardigheid zijn bijvoorbeeld deugden.

I
n
t
e
r
m
e
z
z
o